

ΜΑΘΗΜΑ 2^ο- Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (610 – 641) ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

α. Εξωτερικοί κίνδυνοι

Επιπτώσεις των **Αβαροσλαβικών επιδρομών στη χερσόνησο του Αίμου:**

- Στο βορειότερο τμήμα της χερσονήσου καταστρέφονται ακμαίες πόλεις.
- Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού εξοντώνεται...
- Επανειλημμένα πολιορκείται η Θεσ/νίκη

Οι σκλαβηνίες

Σκλαβηνίες = νησίδες σλαβικού πληθυσμού σκορπισμένες ανάμεσα στους ντόπιους.

- Στο εσωτερικό της χερσονήσου του Αίμου μειώνεται ο ελληνικός πληθυσμός
- Διατηρείται όμως στις παράκτιες περιοχές και τις πόλεις
- Τέλος του 8ου αιώνα ξεκινά η αποκατάσταση της βυζαντινής διοίκησης και της αφομοίωσης των Σλάβων.

• Αρχές του 7ου αιώνα ο στρατός καλεί τον Ηράκλειο στο θρόνο. Η κατάσταση είναι κρίσιμη.

Πέρσες

- Ο κίνδυνος από τους Πέρσες είναι άμεσος.
- 613 καταλαμβάνουν τη Συρία
- 614 καταλαμβάνουν τα Ιεροσόλυμα και παίρνουν τον Τίμιο Σταυρό...
- 619 ο Ηράκλειος κάνει ειρήνη με το χαγάνο των Αβάρων.
- Μεταφέρονται στρατεύματα στη Μικρά Ασία.

Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

- ο πόλεμος έγινε σε ατμόσφαιρα θρησκευτικής έξαρσης («...οι εχθροί του Θεού...»)
- η Εκκλησία πρόσφερε ηθική και υλική υποστήριξη απεριόριστη...
- η εκστρατεία στρεφόταν εναντίον των πυρολατρών Περσών που κατείχαν τους Αγίους Τόπους.
- Στη Νινευή ο περσικός στρατός αφανίστηκε
- Ο Σιρόης υπογράφει ειρήνη με την οποία το Βυζάντιο ανακτά όλα του τα χαμένα εδάφη
- Ο Ηράκλειος γίνεται θριαμβευτικά δεκτός στην Κων/πολη
- 630 υψώνει τον Τίμιο Σταυρό στα Ιεροσόλυμα.

β. εσωτερική αναδιοργάνωση

1. Διοικητική μεταρρύθμιση με τη δημιουργία των θεμάτων.

ΘΕΜΑΤΑ: Η ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αρχικά ήταν στρατιωτικές μονάδες που μετακινούνταν σε όλη την επικράτεια.

Στη συνέχεια αποκτούν μόνιμη εγκατάσταση και οι περιοχές όπου εγκαταστάθηκαν πήραν το όνομά τους και εξελίχθηκαν σε διοικητικές περιφέρειες.

Ο στρατηγός ασκεί την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική εξουσία. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Μ. Ασία στα μέσα του 7ου αιώνα, αλλά επεκτάθηκαν και στη Βαλκανική.

Στρατιωτόπια:

Ήταν κτήματα που εκχωρούνταν από το κράτος στους στρατιώτες, με αντάλλαγμα να προσφέρουν τις στρατιωτικές τους υπηρεσίες. Είχαν την υποχρέωση να συντηρούν το άλογο και τον οπλισμό τους.

Το κτήμα και η στρατιωτική υπηρεσία μεταβιβάζονταν από τον πατέρα στον πρωτότοκο γιο.

2. Αμυντικό σύστημα (συνέπειες από τη δημιουργία των θεμάτων)

Η άμυνα του κράτους βελτιώνεται, καθώς στη θέση των μισθοφόρων αγωνίζονται οι *στρατιώτες- αγρότες, που υπερασπίζονται με αυταπάρηση τη γη τους.*

3. Κοινωνική οργάνωση

Παραγκωνίζονται οι μεγαλογαιοκτήμονες και **αναπτύσσεται η μικρή και μεσαία ιδιοκτησία.** Οι *αγρότες* αναδεικνύονται στη **σημαντικότερη κοινωνική τάξη** και οργανώνονται σε **κοινότητες χωρίων.**

.....

4. Δομή της κρατικής μηχανής

Όλες οι κρατικές υπηρεσίες υπάγονται στον αυτοκράτορα.

Υπεύθυνος για τη δημοσιονομική πολιτική του κράτους είναι ο **Λογοθέτης του Γενικού** και πρώτος κρατικός αξιωματούχος ο **Λογοθέτης του Δρόμου** (αρμόδιος για το οδικό δίκτυο, για τις μετακινήσεις μέσα στη βυζ. επικράτεια- συμπεριλαμβανομένων των πρεσβευτών-, για τη διπλωματία και την εξωτερική πολιτική).

γ. Εξελληνισμός του κράτους

Ο εξελληνισμός του κράτους στα χρόνια του Ηρακλείου πιστοποιείται από:

- Την **εθνολογική ομοιογένεια**, συνέπεια της απώλειας των ανατολικών επαρχιών
- Την **καθιέρωση της ελληνικής ως επίσημης γλώσσας** του κράτους (στη θέση της λατινικής)
- Την **υιοθέτηση** από τον Ηράκλειο **του ελληνικού τίτλου 'πιστός εν Χριστώ βασιλεύς'**, αντί για τους λατινικούς *imperator Romanorum, Caesar**, *augustus.***

ΠΗΓΗ

Ο στρατιώτης-αγρότης και οι υποχρεώσεις του (τέλη 8ου αι.)

Ένα επικουρικό σώμα του αυτοκρατορικού στρατού ήλθε να καταλάβει το στρατόπεδο που ήταν εκεί (κοντά στην πόλη Άμνια της Παφλαγονίας), για να προετοιμάσει μια εκστρατεία εναντίον των Αράβων. Ο χιλίαρχος, ο εκατόνταρχος και ο πεντηκόνταρχος προχώρησαν σε φροντισμένη επιθεώρηση, απαιτώντας αδιάκοπα από το πλήθος των στρατιωτών να παρουσιάζονται με τα άλογα και τις πολεμικές άμαξές τους. Κάποιου στρατιώτη -που ονομαζόταν Μουσούλιος και ήταν πολύ φτωχός- το άλογο, καθώς πλησίαζε η επιθεώρηση, καταλήφθηκε ξαφνικά από κωλικούς πόνους και σπασμούς, έπεσε κάτω και ψόφησε. Ο στρατιώτης, που δεν είχε χρήματα να αγοράσει άλλο άλογο, ήλθε σε πολύ δύσκολη θέση, ενώ ο εκατόνταρχος τον απειλούσε μέσα στην οργή του.

*Βίος αγίου Φιλαρέτου, έκδ. Μ.-Η. Fourmy-M. Leroy,
Byzantion 9 (1934), 125-127.*

---

* ο **Καίσαρ** από τις αρχές του 7^{ου} αι. ήταν ο δεύτερος τη τάξει μετά τον αυτοκράτορα.

** **Αύγουστος**: στο σύστημα της τετραρχίας, που θέσπισε ο Διοκλητιανός υπήρχαν δύο αύγουστοι και δύο καίσαρες. Στο Βυζάντιο η *ονομασία αυτή χρησιμοποιήθηκε ως συστατικό στοιχείο του αυτοκρατορικού τίτλου.*